

akcije zaista dovode do pobede, u raznim okolnostima. To teorijsko znanje, koje je indikativnog karaktera i čini nauku u užem smislu, posle se pretvara u preporuke, norme o akciji, i onaj ko se interesuje vojnom naukom radi pobede interesuje se u prvom redu, naravno, za ove preporuke, »recepte«, a ne vidi dovoljno da oni počivaju na teorijskom znanju koje je, u stvari, deo sociologije.

S druge strane, rat, odnosno bitka, odnosno pobeda, zahteva postojanje posebne organizacije — vojske (armije). Ova organizacija zavisi od društva, kao što u znatnoj meri i utiče na društvo. Ta organizacija je od velikog značaja za društvo, pa time i za sociologiju, kao opštu nauku o društvu. To znači da sociologija proučava veze između društva i vojske, posmatrajući najpre uticaj društva na vojsku, a potom uticaj vojske na društvo. Sa savremenim razvojem — sve većim — vojske, njen značaj za društvo sve više raste, pa je i sve veća potreba da se razvije sociologija vojske. Ona se danas i razvija, i na primer, Međunarodno sociološko udruženje je osnovalo poseban Komitet za vojnu sociologiju koji intenzivno proučava vojnu sociologiju. On redovno drži sastanke i na poslednjem od njih, septembra prošle godine u Londonu, potpisati je imao čast da prisustvuje i podnese referat o značaju vojnih udara u nerazvijenim zemljama. Shodno tome, jasno je da se sociologija vojske razlikuje od vojne nauke u užem smislu, jer ova poslednja, kao deo sociologije, proučava rat, odnosno bitku, dok ona prva proučava vojsku...

DUŠAN PEKIĆ

Borbena gotovost oružanih snaga

(»VOJNO DELO« br. 5/68)

... Veličina, brojnost i savremeno naoružanje armije ne moraju biti odlučujući u oceni sposobnosti i efikasnosti armije. Imati brojna i moderna sredstva ne znači imati i visoku borbenu gotovost oružanih snaga. Isto tako, pogrešno je mišljenje da se visoka borbena gotovost ne može postići ukoliko se ne raspolaže vrhunskom tehnikom i naoružanjem. Iskustvo je pokazalo da jedinice i slabijim naoružanjem mogu imati visoku borbenu gotovost, i obratno, jedi-

nice sa boljim i morednijim naoružanjem i opremom — kad izostanu druge mere (budnost, obezbeđenje, obučenost, moralno-politička pripremljenost, organizovanost itd.) — mogu imati veoma nisku borbenu gotovost.

Borbena gotovost armije ili njenih delova naročito dolazi do izražaja i odlučujuće utiče u prvim minutima i satima rata (na primer, Perl Harbor 1941. god., izraelska agresija 1967. god. i dr.), ali ona sintezom svih elemenata odlučujuće deluje na rezultate borbених dejstava i u toku čitavog rata. Razume se da je pozitivno delovanje borbene gotovosti na ceo tok rata moguće samo kod onih armija gde je bila zastupljena i u miru, naročito u početnom periodu rata.

U protivnom, ukoliko borbena gotovost ne bi bila zastupljena u miru, naročito neposredno pre početka agresije, negativno dejstvo bi se odmah odrazilo, a prebrođavanje posledica bilo bi veoma teško i zavisilo bi od niza faktora (veliĉine i ekonomske snage zemlje, uloge saveznika itd.). U uslovima raketno-nuklearnog rata stalna borbena gotovost, i brzo adekvatno reagovanje imaju presudan uticaj.

Održavanje visoke borbene gotovosti je dosta skupo, ali poraz, ako bi ona izostala, bio bi daleko skuplji. Jedan neuspešan dan rata (odbrane) stajao bi samo u materijalnim gubicima više nego pet godina održavanja visoke borbene gotovosti. Zato se mnoge male i druge miroljubive zemlje, da ne bi bile iznenađene, orijentišu na manju mirnodopsku armiju visoke borbene gotovosti koja može stvoriti vreme i uslove za potpunu mobilizaciju svih snaga i sredstava cele društvene zajednice. Osnovni oslonac ovih zemalja je ratna (rezerva) armija i rešenost cele društvene zajednice, svih stanovnika sposobnih za borbu i proizvodnju, na najveća odricanja i žrtve i dugogodišnji iscrpljujući rat koji agresoru ne daje izgleda na pobeđu.

Za obezbeđenje povoljnih uslova i uspešnu odbranu zemlje važna je, u prvom redu, gotovost i sposobnost mirnodopske armije. Ali, u savremenim uslovima rat ne vode samo kadrovske armije. Naprotiv, jedna od osnovnih karakteristika savremenih ratova jeste da u njima, na određen način, učestvuje gro stanovništva, odnosno ceo narod sa celokupnim ekonomskim i duhovnim potencijalom. Zato je još u miru, u određenom obimu, potrebna gotovost i pripremljenost za odbranu cele zemlje svih društvenih faktora i snaga ako se žele izbeći nepotrebne žrtve u eventualnom ratu. U ovom napisu zbog ograničenosti prostora razmotrićemo samo borbenu gotovost oružanih snaga...

... Da bi se realno sagledala potrebna borbena gotovost mora se, u prvom redu, poznavati potencijalni agresor, jer on određuje

potrebu za ovim ili onim stepenom borbene gotovosti, kao i potrebnu jačinu I strategijskog ešelona i oružanih snaga u celini. To znači da treba proceniti kakva je realna opasnost od agresora, kojih snaga i sredstava (broj, jačina, sastav, udaljenje, brzina kretanja, kvalitet oružja, verovatno i stvarno grupisanje, način dejstva itd.), stepen gotovosti njegovog I strategijskog ešelona, zatim ulogu sopstvenih ešelona, vidova, rodova i službi po vojištima, operacijskim pravcima i potreban stepen gotovosti svakog od njih sve do pojedine jedinice.

Razume se da je agresor u povoljnijoj situaciji, jer ima inicijativu za početak dejstava, u mogućnosti je da neprimetno i brzo poveća stepen popunjenosti i iznenadno krene u napad. To zahteva od branioca da bude neprekidno budan, da drži određene snage u stalnoj gotovosti i da angažuje znatna sredstva za neprekidno praćenje eventualnog agresora. To je veoma složen i težak zadatak, jer agresor ne mora uvek biti susedna zemlja. On može doći, i to vrlo brzo, vazдушnim ili morskim putem i sa većih udaljenja...

... Razume se da potrebna gotovost u miru može biti veoma različita među vidovima i rodovima i među jedinicama unutar vida i roda, što će zavisiti od ugroženosti i važnosti pravca (vojišta) na kome se nalazi, kao i uloge jedinice u prvim minutima rata. Zato će i zahtev (kriterij) za potrebnom gotovosti za svaki vid, rod, jedinicu ovo imati u vidu. Te razlike ne smeju biti u opštoj gotovosti mirnodopskog dela roda ili vida (sposobnost za brzo napuštanje kasarne, baze, obučenost i slično). Razlike mogu biti samo u popunjenosti ljudstvom u miru, stepenu pripravnosti i slično. Znači, da će svaki vid i rod imati toliko jedinica u stalnoj punoj borbenoj gotovosti koliko to zahteva procenjena potrebna gotovost i koliko dozvoljavaju ekonomske mogućnosti zemlje.

Često se za nedovoljnu gotovost nekog roda ili vida ističu ekonomski razlozi. Međutim, to nikako ne bi trebalo dozvoliti. To je veoma opasno, a i netačno. Jer, ekonomski razlozi mogu uticati na to koliko ćemo imati armija u miru, hoće li pojedini vidovi i rodovi biti više ili manje razvijeni, hoćemo li imati tehniku vrhunskog ili prosečnog kvaliteta i koliko će jedinica biti stalno u najvišem stepenu pripravnosti. Ali, oni nikako ne smeju negativno uticati na gotovost vidova i rodova u onoj proporciji i obimu u kom oni faktički postoje i za koje su ekonomski uslovi stvoreni.

Za nedovoljnu gotovost vidova i rodova uzroke treba uvek tražiti u subjektivnim faktorima: slabosti formacija u kojima je pre-dimenzioniran kvantitet na račun kvaliteta, neadekvatna doktrina i taktička načela, zaostajanje u kvalitetu obuke i vaspitanja itd. Da

bismo bili jasniji — borbenu gotovost vida, roda, jedinice treba shvatiti kao efikasnost onoga što imamo, tj. kakva je stvarna borbena gotovost onoga što postoji.

Stvarna borbena gotovost je faktično stanje, tj. dostiguti stepen potrebne borbene gotovosti. Ideal je svake armije da se stvarna borbena gotovost poklopi sa potrebnom gotovosti. Ali pošto to neke ne uspevaju iz raznih razloga, pominje se i termin moguća borbena gotovost.

Smatram da je dovoljno imati samo dve kategorije borbene gotovosti (potrebnu i stvarnu), mada se u fazi planiranja može naći opravdanje i za onu treću kategoriju »moguću borbenu gotovost«, da bi se dokazala eventualna predimenzioniranost pojedinih vidova (rodova) ili oružanih snaga u celini na račun njihove borbene gotovosti. Samo u tome vidim opravdanje za tom kategorijom. No, treba naglasiti da ima mišljenja da pomoću te kategorije treba dokazivati predstavničkim organima potrebu povećanja sredstava za odbranu, dokazujući da postoji raskorak između potrebne i moguće borbene gotovosti.

Pored toga, borbena gotovost za neke jedinice i delove oružanih snaga može biti: stalna i povremena, potpuna i delimična. Neke armije imaju podelu na I, II i III stepen borbene gotovosti. Ovo stepenovanje može biti plansko — kada svesno određujemo više i niže stepene, tj. stalnost ili povremenost, potpunost ili nepotpunost borbene gotovosti pojedinih delova oružanih snaga.

Međutim, smatram da naša osnovna preokupacija treba da *bude potrebna i stvarna borbena gotovost*, a naročito *stvarna*. Jer od stvarne borbene gotovosti zavisi efikasnost i mogućnost odbrane. Naročito danas kada ratovi počinju iznenadno sa visokim tempom i zamahom ratnih operacija...

... Praćenje borbene gotovosti mora biti svakodnevno i periodično. To takođe mora biti tačno propisano, i što jednostavnije postavljeno — da se u svako doba ima tačan uvid u stanje, a da nema nikakve prepiske oko toga. Sve treba da se svede na brojeve (‰, minute, časove, km) i kvalifikacione oznake »da«, »ne«, »dobro«, »slabo«, i slično. Svaka jedinica treba da ima svoj karton (pregled) borbene gotovosti svih elemenata i pokazatelja iz kojih će u svakom momentu moći da se vidi stanje. Neke armije vode preglede borbene gotovosti u generalštabu, počev od samostalnog bataljona (divizionu) i više, odnosno odgovarajuće vidovske jedinice RV i RM. Gde sve i za koje jedinice treba voditi preglede b/g, stvar je praktičnih rešenja, ali imperativ vremena nalaže da se to stanje u svako doba mora po-

znati, da je ono ažurno i objektivno. Ali i pored toga, treba naglasiti da se bez ličnog uvida komandanta ne može ni zamisliti uspešno praćenje borbene gotovosti. Komandanti moraju na licu mesta, ostvarivati lični uvid u stanje potčinjenih jedinica i ustanova sve do trećeg stepena. To se ne može zameniti nikakvim formularima. Ali i taj lični uvid mora se zasnivati na strogo objektivnim i konkretnim pokazateljima, jer subjektivna ocena da je stanje dobro (ili da nije dobro) bez objektivnih pokazatelja bila bi velika zabluda i najobičnija formalnost. U isto vreme ona ne bi mogla biti stimulans za unapređenje borbene gotovosti i rešavanje još nerešenih problema. Zato se i lični uvid mora ostvarivati preko utvrđenog sistema provere borbene gotovosti, kroz određene objektivne norme i pokazatelje...

LUKA DESPENJIĆ

Odnos teorijskog saznanja i ratne prakse

(»VOJNO DELO« br. 6/68)

Ratna praksa se različito postavlja prema teorijskom saznanju — kao dovršeni oblik koji se ravnodušno odnosi prema teoriji; kao proces u kretanju koji se aktivno odnosi prema teorijskom saznanju i na njega neposredno utiče, i ako potencijalni proces koji od teorijskog saznanja zahteva otkrivanja, saznanja i predviđanja — zbog čega njeno posmatranje i proučavanje teorije postaju složeni i zahtevaju primenu ne jednog nego više naučnih metoda. Ali, pošto se ratna praksa javlja kao širi proces od oružane borbe — jer sadrži i druge komponente koje sa njom čine rat — ona spada u domen teorije opšteg saznanja o ratu i oružanoj borbi.

Zbog te složenosti, vezu teorije i prakse posmatraćemo samo u nekim osnovnim elementima i uživ relacijama u kojima teorijsko i stvarno imaju neposredne međusobne odnose. Zato se ovde javljaju samo dva osnovna pitanja — kako teorijski prići praksi, i kako spoznati praksu u procesu kretanja, menjanja i razvoja...

... U toku rata i oružane borbe teorija i praksa mogu i da se razilaze i međusobno približavaju i udaljavaju. Do toga dolazi kada je tok rata doveo do promena i kada je ukinuo neke prvobitne uslo-